

Chương VIII

ĐỘNG VẬT VÀ ĐỜI SỐNG CON NGƯỜI

Bài 57

ĐA DẠNG SINH HỌC

I – MỤC TIÊU

– HS nêu được sự đa dạng về loài là do khả năng thích nghi cao của động vật đối với các điều kiện sống rất khác nhau trên các môi trường địa lí của Trái Đất và được thể hiện bằng sự đa dạng về đặc điểm hình thái và sinh lí của loài.

– HS nêu được cụ thể sự đa dạng về hình thái và tập tính của động vật ở những miền có khí hậu khắc nghiệt (môi trường đới lạnh và môi trường hoang mạc đới nóng) là rất đặc trưng và ở những miền khí hậu ấy số lượng loài có ít.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

Nội dung của bài 57 đề xuất đa dạng sinh học của hai môi trường địa lí có điều kiện khí hậu khắc nghiệt nhất của Trái Đất : môi trường đới lạnh và môi trường hoang mạc đới nóng. Trọng tâm của bài đòi hỏi HS phải nêu được điều kiện khí hậu khắc nghiệt của hai môi trường trên. Sự thích nghi về hình thái và tập tính rất đặc trưng của các loại động vật sống ở hai môi trường đó và chỉ có một số ít loài động vật thích nghi được với những môi trường có những điều kiện khí hậu vô cùng khắc nghiệt đó mới có thể tồn tại được.

III – PHƯƠNG TIỆN THIẾT BỊ DẠY HỌC CẨN THIẾT

Tranh : Tranh các hình trong bài và các hình có liên quan, hình bản đồ địa lí động vật.

Mô hình : Mô hình các loài động vật có trong bài.

Các phương tiện khác : Bảng hình về tập tính các loài động vật ở môi trường đới lạnh và nhiệt đới gió mùa, bảng hình về đa dạng sinh học.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TIẾT HỌC

1. Gợi ý lời giới thiệu

Có thể dựa vào phân kiến thức thông báo phân mở đầu của bài.

2. Các hoạt động

– *Hoạt động 1. Tìm hiểu đa dạng sinh học ở động vật môi trường đới lạnh*

Cách thực hiện : Để đáp ứng hoạt động điền bảng, GV đề nghị HS tự nghiên cứu thông tin ở mục I và gợi ý HS lưu ý tới hai nội dung phải rút ra từ mục này liên hệ với nội dung điền bảng.

a) Những đặc điểm của khí hậu và thực vật ở môi trường đới lạnh.

b) Những đặc điểm cấu tạo và tập tính thích nghi của động vật ở môi trường đới lạnh.

HS hoàn chỉnh nội dung điền vào cột : "Môi trường đới lạnh" trong bảng.

– *Hoạt động 2: Tìm hiểu đa dạng sinh học của động vật ở môi trường hoang mạc đới nóng*

Cách thực hiện : GV đề nghị HS thực hiện hoạt động 2 theo cách thức của hoạt động 1, lưu ý tới việc so sánh đặc điểm khí hậu và giới Thực vật ; đặc điểm thích nghi của động vật hoang mạc với động vật đới lạnh, dựa vào gợi ý của bảng, để điền vào ô trống, giải thích vai trò của đặc điểm thích nghi.

HS điền bảng và trả lời câu hỏi ở mục II – Đa dạng sinh học động vật ở môi trường hoang mạc đới nóng.

Gợi ý trả lời câu hỏi:

Câu 1 : Đáp án bảng. Sự thích nghi của động vật ở môi trường đới lạnh và môi trường hoang mạc đới nóng

Môi trường đới lạnh		Môi trường hoang mạc đới nóng			
Những đặc điểm thích nghi	Giải thích vai trò của các đặc điểm thích nghi	Những đặc điểm thích nghi	Giải thích vai trò của đặc điểm thích nghi		
Cấu tạo	Bộ lông dày	Giữ nhiệt cho cơ thể	Cấu tạo	Chân dài	Vị trí cơ thể cao so với cát nóng, mỗi bước nhảy xa, hạn chế ảnh hưởng của cát nóng
	Mõi dưới da dày	Giữ nhiệt dự trữ năng lượng chống rét		Chân cao móng rộng, đệm thịt dày	Không bị lún, đệm thịt chống nóng
	Lông màu trắng (mùa đông)	Dễ lắn với tuyết, che mắt kẻ thù		Bướu mỡ lạc đà.	Nơi dự trữ mỡ (nước trao đổi chất)
Tập tính	Ngủ trong mùa đông	Tiết kiệm năng lượng	Tập tính	Mỗi bước nhảy cao và xa	Hạn chế sự tiếp xúc với cát nóng
	Di cư về mùa đông	Tránh rét, tìm nơi ấm áp		Di chuyển bằng cách quăng thân	Hạn chế sự tiếp xúc với cát nóng
	Hoạt động về ban ngày trong mùa hạ	Thời tiết ấm hơn để tận dụng nguồn nhiệt		Hoạt động vào ban đêm	Để tránh nóng ban ngày
				Khả năng đi xa	Tìm nguồn nước phân bố rải rác và rất xa nhau
				Khả năng nhịn khát	Khí hậu quá khô. Thời gian để tìm nơi có nước lâu
				Chui rúc vào sâu trong cát	Chống nóng

Câu 2 : Ở những môi trường có khí hậu quá khắc nghiệt, quá lạnh như ở môi trường đới lạnh hoặc quá khô và nóng như môi trường hoang mạc đới nóng, động vật có độ đa dạng thấp (ít loài) vì ở những nơi đó chỉ tồn tại những loài thích nghi được với những điều kiện khí hậu khắc nghiệt kể trên. Hay nói khác đi điều kiện của sự thích nghi là không phong phú như ở môi trường nhiệt đới (sẽ được giới thiệu ở bài sau).

V – KẾT LUẬN

GV hướng dẫn cả lớp thảo luận tham gia tóm tắt bài bằng những câu hỏi sau :

1. Hãy nêu nguyên nhân của sự đa dạng về loài. Sở dĩ có sự đa dạng về loài là do khả năng thích nghi cao của động vật đối với các điều kiện sống rất khác nhau trên các môi trường địa lí của Trái Đất.
2. Tại sao sự đa dạng về loài lại thấp ở những môi trường có khí hậu khắc nghiệt. Có thể tham khảo đáp án của câu hỏi 2 mục II– Đa dạng sinh học động vật ở môi trường hoang mạc đới nóng.

VI – ĐÁP ÁN CÂU HỎI CUỐI BÀI

Câu 1 : Có thể dựa vào bảng với đáp án của hoạt động ở mục I và II SGK và đáp án câu 1 của mục V SGV.

Câu 2 : Dựa vào gợi ý trả lời câu hỏi của mục II– Đa dạng sinh học động vật ở môi trường hoang mạc đới nóng.

VII – TÀI LIỆU THAM KHẢO

Các tài liệu sau : Phần 1 : 2, 3 . Phần 2 : 16, 19 SGV.